

عوامل مؤثر بر وقوع سرقت‌های به عنف شهرستان کرج

دکتر توحید عبدی^۱، عبدالحسین خلعتبری^۲ و بخشعلی کامرانی صالح^۳

تاریخ دریافت: ۸۶/۷/۱

تاریخ پذیرش: ۸۶/۱۰/۱۵

چکیده

با توجه به بالا بودن آمار جرم و جنایت و رو به تزاید آن، در این تحقیق سعی شده که تأثیر موقعیت جغرافیای و شرائط مکانی و عوامل تسهیل کننده در وقوع جرم مورد بررسی قرار گیرد. اهداف این پژوهش، رابطه بین جرم سرقت به عنف و فضاهای مکانی و توان انتظامی و نقش مهاجرین و حمل و نقل مسافرین (خودروهای شخصی) در شهرستان کرج را مورد بررسی قرار داده است. سؤال اصلی تحقیق عبارت است از: عوامل مؤثر بر وقوع سرقت‌های به عنف شهرستان کرج چیست؟ داده‌های پژوهش از طری پرسشنامه خودساخته ($\alpha = 0.7434$) توسط ۱۵۰ نفر از افسران آگاهی و افسران کلانتری‌های شهرستان کرج در سال ۱۳۸۶ که دارای ۱۰ سال سابقه خدمت انتظامی داشته‌اند به صورت تمام شمار داده‌های گردآوری شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که موقعیت جغرافیائی، ناوگان مسافربری (خودروهای شخصی)، وجود افراد مهاجر، و ضعف توان عملیاتی پلیس در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است.

واژگان کلیدی: جغرافیای جرم / Crime geography / مهاجرین / Immigrants / واحدهای آگاهی / CID / سرقت به عنف / Karaj / Robbery / کلانتری‌های شهرستان کرج / Departments / Karaj Police.

□ **استناد:** عبدی، توحید، خلعتبری، عبدالحسین و کامرانی صالح، بخشعلی (بهار ۱۳۸۷). «عوامل مؤثر بر وقوع سرقت‌های به عنف شهرستان کرج» *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*. سال سوم، شماره اول: ۶۴ - ۷۸.

۱. استادیار دانشگاه علوم انتظامی (نویسنده مسئول)

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

۳. کارشناسی ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی

مقدمه

جرم یکی از مشکلات اساسی جوامع بشری است. مجرمان هزینه‌های زیادی را به افراد جامعه تحمیل می‌نمایند. در شهرهای بزرگ جهان جرائم تهدیدی برای حیات تمامیت فردی و دارای‌های انسان هاست که وقوع بیشتر این جرائم در محیط‌های شهری همراه با ضایعات سنگین، سختی و رنج انسان‌ها، و به هدر رفتن منابع اقتصادی و سرخوردگی شهروندان و ایجاد اختلال در کیفیت زندگی آن‌هاست. این امر با ازدیاد جمعیت و تراکم شهرها و صنعتی شدن جوامع شتاب فزاینده‌ای یافته است. پدیده جرم از عمده‌ترین پیامدهای است که بر رفاه افراد، خانواده‌ها و جوامع تأثیرگذار است. وجود شرائط مختلف در شهرها از قبیل ازدیاد جمعیت، مهاجرت‌های بی‌رویه و بدون ساماندهی با فرهنگ‌های مختلف، بیکاری و اختلاف طبقاتی و... زمینه‌ساز جرائم در شهرها می‌گردند. از طرفی اساسی‌ترین نیاز انسان‌ها، داشتن امنیت و احساس مطلوب ناشی از آن است که انسان مدنی برای زندگی در جمع و راه‌یابی به مراتب بالای رشد، نیازمند امنیت و آرامش است. جرائمی از قبیل، قتل و سرقت و تجاوز به عنف و... بیشترین دلهره و ترس را در جامعه ایجاد می‌نمایند.

بررسی‌های مکانی محل وقوع جرم، به خوبی نشان می‌دهد که مجرمین در ارتکاب جرم غالباً دست به انتخاب منطقی زده و مناسب‌ترین فرصت‌ها و کم‌خطرترین مسیرها را برای ارتکاب جرم برگزیده و در محدوده شهر مناطقی را برای انجام بزه خود که شرائط مساعدی را داشته باشد، انتخاب می‌نمایند. با توجه به اینکه مکان، زمان، انسان، عناصر مهم ارتکاب جرم هستند، با درک صحیح قواعد منطقی مجرمان و انتخاب مکان و زمان وقوع رفتار مجرمان می‌توان نسبت به جلوگیری از وقوع جرم خصوصاً پیشگیری از سرقت‌های به عنف اقدام نمود. لذا شناسائی شرائط مکانی بوجود آورنده فرصت‌های جرم و تسهیل کننده آن با تکیه بر اصول پیشگیری از آن ضروری به نظر می‌رسد. هدف اصلی این مقاله شناسایی عوامل تسهیل کننده و بسترساز جرم، و راههای پیشگیری و مهار آن است.

یکی از جرائمی که امنیت و آرامش جامعه را دگرگون ساخته و در آن خلل ایجاد می‌نماید سرقت به ویژه سرقت‌های به عنف است که به شدت هم امنیت اجتماعی و هم امنیت اقتصادی شهروندان را تحت‌الشعاع قرار داده و علاوه بر ایجاد ناامنی در جامعه لطمات روحی و روانی نیز به شهروندان وارد می‌سازد، و نقش به‌سزائی نیز در کاهش احساس امنیت جامعه دارد. با توجه به بررسی‌های انجام شده شهرستان کرج در وقع سرقت‌های به عنف از آمار بالائی برخوردار است پاره‌ای از نظریه‌پردازان در تبیین علل این پدیده بر این باورند که حاشیه‌نشینی در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است و اعتقاد دارند که بین جرم و محیط فیزیکی رابطه وجود دارد. و یکی از نظریه‌پردازان اولیه که تأکید بر اهمیت محیط ساخته

و تلاش‌های پیشگیری از جرم نمود، آنجل بود، که اعتقاد داشت «محیط فیزیکی از طریق حدود مالکیت، افزایش یا کاهش دسترسی به یک محل از طریق ایجاد و یا حذف موانع و شبکه‌ها و تسهیل در امر مراقبت و نظارت شهروندان و پلیس تأثیر مستقیم بر روی جرم اعمال می‌کند.» (حبیبی، ۱۳۸۱، ص ۱۱۸). گرچه عوامل دیگری در نزد پژوهکاران که اغلب همچون فقر - بی‌سوادی و... ریشه مشترک داشته و قابل درک است، می‌تواند از عمل موجد محسوب گردد.

اهداف این پژوهش عبارتست از:

- ۱- آیا موقعیت جغرافیای شهرستان کرج در گزینش این شهر برای انجام سرقت‌های به عنف مؤثر است؟
- ۲- آیا عدم ساماندهی ناوگان مسافربری (با تأکید بر خودروهای مسافرکشی شخصی) در وقوع سرقت‌های به عنف شهرستان کرج مؤثر است؟
- ۳- آیا وجود افراد مهاجر (با تأکید بر طایفه فیوج) در وقوع سرقت‌های به عنف شهرستان کرج مؤثر است؟
- ۴- آیا ضعف توان عملیاتی پلیس (واحد‌های کوپ) در بروز سرقت‌های به عنف شهرستان کرج مؤثر است؟

مبانی نظری پژوهش: به طور کلی در بررسی‌های جغرافیایی جرائم شهری عامل کلیدی (قانون، مجرم، قربانی جرم و مکان جرم) بسیار تأکید می‌شود (براون، ۲۰۰۰، ص ۲). رفتارهای مجرمانه و ارتباط آن با محل وقوع جرم و آگاهی از شرایط فیزیکی مکان‌ها در گروه‌های مختلف جرم، در برگیرنده برخی مشخصه‌های مکانی از جمله تاریکی، خلوتی و تراکم جمعیت نیز می‌باشد؛ به گونه‌ای که محیط فیزیکی می‌تواند از طریق سد کردن موقعیت‌های ارتکاب جرم و یا دشوار کردن ارتکاب، از جرائم پیشگیری نماید. محیط فیزیکی می‌تواند از طریق از بین بردن مکان‌های اختفاء یا راه‌های مناسب فرار مانع رفتار مجرمانه گردد. محیط می‌تواند رفتارهای شهروندان را در جهت افزایش احتمال مشاهده یا پیشگیری و بازداشت مجرمین تغییر دهد. محیط فیزیکی می‌تواند برای استفاده شهروندان و کاهش جرم از طریق چندین مکانیسم از جمله افزایش مراقبت، کنترل خیابان‌ها و مداخلات اجتماعی و پیوستگی در میان شهروندان ساخته و یا مورد استفاده قرار گیرد (حبیبی، ۱۳۸۱، ص ۱۱۸).

نیز ثابت شده است که مجرمین در انتخاب محل و وقوع جرم کاملاً سنجیده و منطقی عمل می‌نمایند. و در حد امکان محدوده‌هایی را برای ارتکاب جرم خود می‌گزینند که جهت ارتکاب جرم بهتر و مناسبتر باشد. می‌توان این شرایط بهتر و مناسبتر را برای جلوگیری از وقوع جرم و

فرصت‌های کجروی از جنبه‌های مختلف مکانی و فضایی از مرتکب آن گرفت و یا این فرصت را کاهش داده، به حداقل رسانید. با این روش جامعه خیلی سریعتر راه سلامت را پیموده و نرخ تبهکاری در شهر به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش خواهد یافت (کلانتری، ۱۳۸۰، ص ۱۲۸).

همچنین وُد (۱۹۸۱) اولین کسی بود که بین جرم و محیط فیزیکی ارتباط قائل شد. به عنوان مثال او بررسی کرد که چگونه مشخصات فیزیکی و ذاتی طرح‌های اسکان عمومی از ارتباط و تماس شهروندان حاضر در بلوک‌های ساخته شده که هسته کنترل اجتماعی غیررسمی باشند، جلوگیری می‌نماید. در مناطقی که تراکم جمعیت بسیار کم است به علت نبود نظارت معمولی و کنترل اجتماعی از سوی مردم جرائم زیادی اتفاق می‌افتد. در مناطقی از شهر که نظارت اجتماعی وجود ندارد، ارتکاب جرم تسهیل می‌یابد از جمله ویرانه‌ها و ساختمان‌های خالی از سکنه و رها شده، توقف‌گاه‌های متروکه، دالان‌ها و معابر باریک سرپوشیده و تاریک، کاربری‌هایی که در نقاط پرت و دور از شهر به حالت انزوا قرار دارند. زمین‌هایی با پوشش گیاهی بسیار متراکم، زمین‌های خالی و بایر در شهر، معابر و مکان‌های فاقد روشنایی مناسب، زیرگذرهای تاریک و معابر باریک واقع در میان ساختمان‌های بسیار بلند و... این گونه مکان‌ها و فضاهای شهری از دید مجرمین محل‌های مناسبی برای ارتکاب جرم هستند. زیرا که نظارت معمولی بر این مکان‌ها حاکم نیست، و مجرمین در حین ارتکاب جرم دیده نمی‌شوند به طور کلی این مکان‌ها از این نظر که برای اختفاء و پنهان شدن مناسب هستند، بیشتر مورد توجه مجرمین قرار می‌گیرند (آنجل، ۱۹۸۷، ص ۱۰۲).

تراکم جمعیت و صنعتی شدن به عنوان یک معضل جدید، به آسیب‌های روحی ساکنان شهرهای بزرگ دامن می‌زند. نبود احساس امنیت و افزایش عصبانیت افراد را به خشونت و ارتکاب جرم می‌کشاند. به همین علت هم محیط شهرهای بزرگ بیشتر از جاهای دیگر بزه‌زا بوده و ایجاد ترس می‌نماید (پرفیت، ۱۳۷۸، ص ۱۱۶).

به علت ازدیاد جمعیت و گسترش شهرنشینی، وسایل نقلیه جزء یکی از ضروریات جامعه محسوب می‌شود. و با توجه به فراهم نمودن شرائط و بستر تعدادی از افراد با سوء استفاده از شغل مسافرکشی مرتکب جرم از جمله سرقت به عنف می‌گردند. گاهی اتومبیل به صورت جبری از دست راننده آن خارج شده و سرقت می‌شود و یا اینکه کسانی در پوشش مسافر سوار اتومبیل شده و در فرصت مناسب به شگردهایی اقدام به سرقت به عنف اتومبیل می‌نمایند (حبیبی، ۱۳۸۱، ص ۵۹).

حاشیه‌نشینی که پیامد رشد بیش از حد شهرنشینی است، به دنبال خود مسائل و مشکلات زیادی را از جمله بزهکاری، جرم و خیانت و... به همراه دارد. مردمی که در حاشیه زندگی می‌کنند، و جذب نظام اقتصادی و اجتماعی شهر نشده‌اند، خود را در محل مشکلات زندگی تنها می‌یابند (معمدی، ۱۳۸۲، ص ۳۷۹).

طراحی محیط در پیشگیری از جرم: پیشگیری جرم از طریق طراحی محیط زیست به محیط‌هایی که جرم اتفاق می‌افتد متمرکز می‌گردد و روش‌هایی برای کاهش آسیب‌پذیری در این محیط‌ها ارائه می‌دهد (تیلو هارل، ۱۹۶۶).

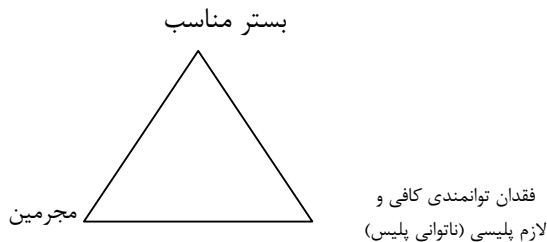
پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی و تدابیر اجتماعی به منظور جلوگیری از جرم بر روی راه‌کارهایی برای حل و فصل مشکل تأکید می‌کند، به علاوه همکاری تنگاتنگی را جهت کاهش جرم و بررسی از ارتکاب جرایم میان پلیس و مردم برقرار می‌سازد و همچنین از این طریق به مکان تأکید دارد. سپس، شهروندان و دولت در جلوگیری از ارتکاب جرم تحت همین راه‌کارهای ارائه شده نقش عمده‌ای را بازی می‌کنند و از طریق طراحی و مدیریت محیط فیزیکی ساختمان‌ها، اماکن مسکونی به محیط‌های تجارت، امنیت عمومی را افزایش و ترس از وقوع جرم را کاهش می‌دهد (مدنی‌پور، ۱۳۷۹، ص ۱۲).

در بحث نظریه‌های کنترل اجتماعی و بازدارندگی می‌توان اشاره نمود که اگر مراکز پلیس و نیروی انتظامی در معرض ضعف قرار گرفت و نتوانست در حوزه استحفاظی خود با اقتدار وارد عمل شود و نظارت کل بر حوزه اعمال نماید. باعث خواهد شد، رفتارهای انحرافی در حوزه و با مقیاس وسیع‌تر در شهر بالا رفته و مجرمین به راحتی می‌توانند با توجه به این ضعف پیش آمده، جرائم خویش را به راحتی انجام داده و باعث افزایش جرائم آن حوزه یا شهر گردند. به عبارتی ساختار پلیس طوری طراحی می‌شود که پاسخگوی حوزه و شهر باشد و با اقتدار کامل بتواند جرائم را کنترل نماید و این نظریه کنترل، یعنی هنگامی که کنترل اجتماعی به اندازه کافی وجود داشته باشد، از وقوع انحراف نیز جلوگیری می‌شود. اما وقتی کنترل‌های داخلی و یا خارجی ضعیف و یا از هم پاشیده باشند، رفتار انحرافی ظاهر می‌گردد. این نظریه نیز همانند نظریه‌های دیگر نشان می‌دهد که تمایلی به یافتن انگیزه‌های رفتار انحرافی ندارد، بلکه بیشتر به مرحله‌ای توجه دارد که در آن کنترل اجتماعی در هم می‌شکند و مردم برای انجام رفتارهای انحرافی آزادی بیشتری بدست می‌آورند (هلاکویی، ۱۳۵۶، ص ۲۱۸).

مدل مفهومی و نظری: لذا می‌توان به مدل مفهومی و مدل نظری اشاره نمود که منظور از بستر مناسب در این مدل موقعیت جغرافیای و حاشیه‌نشینی و فرصت‌های مهیا ست که به دلیل سهولت دسترسی با آن‌ها، مجرمین به راحتی مرتکب جرم شده و صحنه را ترک می‌نمایند که شهرستان کرج به خاطر وجود راه‌های متعدد و باغهای فراوان با پوشش‌های گیاهی از جمله این بستر می‌باشد که برای وقوع سرقت‌های به عنف لازم است.

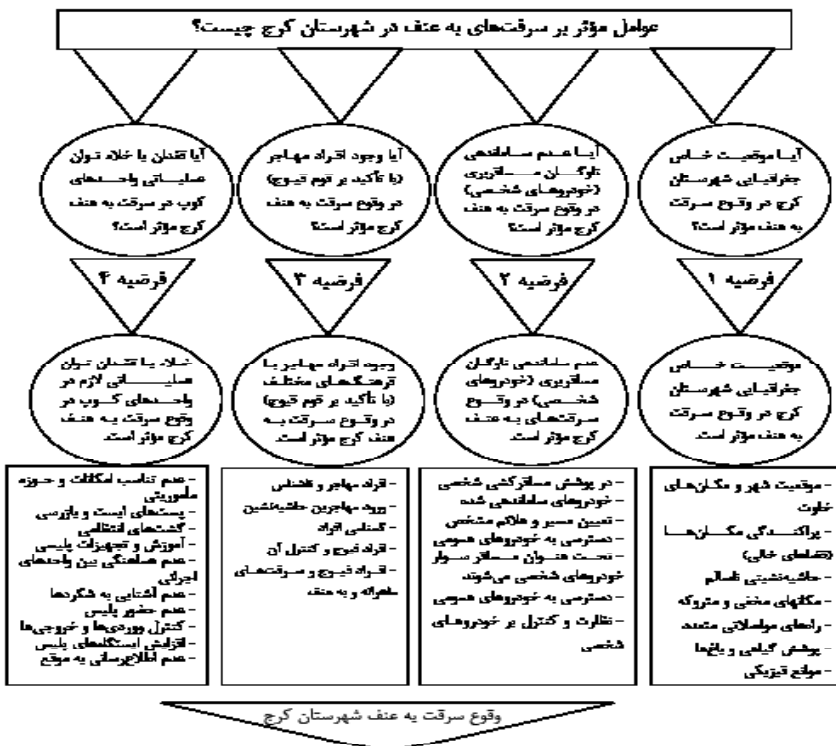
و اگر عوامل (بستر مناسب، ضعف توان عملیاتی پلیس، وجود افراد مهاجر و حاشیه‌نشینی، مجرم) وجود داشته باشد. و یکی از عوامل فوق حذف یا خنثی گردد. جرم سرقت به عنف صورت نخواهد گرفت (نمودار ۱).

نمودار ۱: ارتکاب سرقت به عنف

مدل نظری تحقیق: نمودار ۲ مدلی است که فرضیات تحقیق، سؤال‌های پرسشنامه و به طور کلی سیر انجام پژوهش بر مبنای آن پایه‌ریزی و مورد استفاده قرار گرفته است.

نمودار ۲: مدلی فرضی تحقیق

مواد و روش‌ها

روش تحقیق حاضر توصیفی - تحلیلی صورت می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۵۰ نفر از افسران آگاهی (پلیس امنیت جنائی) شهرستان کرج بالای ۱۰ سال خدمت و افسران کلانتری‌های شهرستان کرج که بیش از ۱۰ سال سابقه خدمت اشتغال دارند می‌باشد که به صورت تمام شماری نمونه‌گیری شده است. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بوده است ($\alpha = 0.7434$).

تعریف مفاهیم نظری و عملیاتی:

■ **موقعیت جغرافیایی:** موقعیت جغرافیایی به نظام قضایی و موقعیت شهر تأکید دارد. و مانند دیگر شاخه‌های علم جغرافیا، علل پراکندگی مکانهای شهری و تشابهات و تناقضات اجتماعی، اقتصادی میان آن‌ها را توجه به شرایط مکانی مطالعه می‌کند (شکوئی، ۱۳۸۰، ص ۵). منظور از موقعیت جغرافیایی در این تحقیق، وجود پراکندگی مجتمع‌های مسکونی و شهرک‌های اقماری و وجود پوشش‌های گیاهی و باغات متعدد و راه‌های اصلی و فرعی فراوان به عنوان تسهیل کننده و فراهم بودن بستر جهت ارتکاب جرم است.

■ **مهاجرین:** از نظر حقوقی، به فردی که موطن اصلی خود را ترک و در کشور دیگری به طور دائم مقیم گردد، مهاجر اطلاق می‌شود. در صورتی که در جامعه شناسی مهاجر جابجائی و انتقال افراد از زادگاه خود به شهر یا منطقه یا کشور دیگر است (شینخواندی، ۱۳۵۰، ص ۱۰۱). در این تحقیق منظور از مهاجر، افرادی هستند که از اقصی نقاط کشور و یا حتی خارج از کشور با فرهنگ‌های متعدد و مختلف و بصورت ناهمگن و غیرمتجانس در شهرستان کرج ساکن شده‌اند.

■ **سرقت به عنف:** بدیهی است در سرقتی که به عنف صورت می‌گیرد، باید هدف سارق به کار بردن عنف برای بردن مال باشد و الا اگر هدف اصلی او اخذ مال یا باج‌گیری نباشد عنصر اصلی اعمال عنف و زورگیری است و مرتکب در واقع نمی‌خواهد از عدم توجه مالک استفاده کند بلکه قصد صدمه زدن را دارد (حبیب‌زاده، ۱۳۷۳، ص ۳۹).

■ **عنف:** در لغت عکس رفق و مدارا را گویند. در حقوق جزا اصطلاحاً به جای کلمه *Violence* به کار رفته است و به این معانی می‌باشد: الف- اقدام و واداشتن کسی را به کاری بدون رضای او، وب- درهم شکستن مقاومت شخص یا چیزی مانند دخول قهری در منازل اشخاص (لنگرودی، ۱۳۷۴، ص ۴۷۷). در این تحقیق مقصود از سرقت به عنف عبارت است از شگردها و شیوه‌هایی که سارقین با استفاده از این روش‌ها موجب اغفال بزه دیده نموده، در فرصت مناسب با اجبار و زور و تهدید اموال و یا اشیاء و..... را به سرقت می‌برند.

■ **جرم:** به معنی گناه، خطاء بزه (عمید، ۱۳۴۵، ص ۳۵۰)، و طبق ماده ۲ قانون مجازات اسلامی هر فعل یا ترک فعلی را که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است؛ جرم گویند (علی‌آبادی، ۱۳۴۳، ص ۴۸).

■ **بافت محیطی (مرفولوژی):** از نظر لغوی بافت به معنی بافتن، تار و پود و محیط به معنی احاطه کننده، فروگیرنده و خطی که دور دایره را فرا می‌گیرد، اطلاق می‌شود (عمید، ۱۰۶۵، ص ۲۳۹). از نظر اصطلاحی، بافت محیطی یا محیط فیزیکی به مکان‌های اختفاء یا راه‌های مناسب قرار گرفته شده، اشاره دارد. نام دیگر بافت محیطی، طراحی محیطی یا مرفولوژی می‌باشد که در شکل احیاء شده‌اند و به تحلیل نقشه شهری و شکل ساختمان‌ها و چشم اندازهای شهری توجه دارد (مدنی‌پور، ۱۳۷۹، ص ۷۷). در این تحقیق مقصود از بافت محیطی یعنی اینکه در شهرستان کرج مکان‌ها و محیط‌هایی وجود دارد که مجرم با شناخت از این محیط‌ها و مکان‌ها پس از ارتکاب جرم بلافاصله در مخفی‌گاه‌ها قرار می‌گیرد و راه‌های مناسب نیز در اختیار دارد. که پس از ارتکاب جرم بلافاصله از صحنه می‌تواند بگریزد به طوری که پلیس نمی‌تواند به آسانی به آن‌ها دست یابد و مورد تعقیب قرار دهد.

■ **توان عملیاتی:** تمام اقدامات نیروی انتظامی اعم از عملکرد نیرو، تخصص، برنامه‌ریزی صحیح، استفاده از ابزارهای پیشرفته، هدایت و نظارت و کنترل واحدها در چهارچوب وظائف قانونی که موجب پیشگیری از وقوع جرم و یا کاهش آن می‌گردد. تحت عنوان توان عملیاتی محسوب می‌گردد (گل محمدی خامنه، ۱۳۷۹، ص ۴). در این تحقیق منظور از توان عملیاتی مجموعه اقداماتی می‌باشد که پرسنل نیروی انتظامی در چهارچوب وظائف قانونی برای پیشگیری و کشف جرم، برقراری نظم و امنیت و دستگیری مجرمین انجام می‌دهد تا نظم و امنیت و آسایش فردی و اجتماعی در جامعه تحقق یابد.

■ **ناوگان مسافری (حمل و نقل):** حمل یعنی بار آوردن، کسی را بر چیزی نشاندن و نقل یعنی از جایی به جایی بردن و از جایی به جایی رفتن، جابه‌جا شدن، جابجا کردن؛ و حمل و نقل کردن، لغت ترکیبی است به معنای عمل باربرداری، جابجایی بار را در تغییر مکانی شامل شده و هرگونه جابجایی بار اعم از کالا یا انسان را از مکانی به مکان دیگر در بر می‌گیرد (دهخدا، ۱۳۷۳). منظور از حمل و نقل در این تحقیق جابجائی مسافر بوسیله خودروهای شخصی است. با توجه به اینکه خودروهای عمومی به اندازه کافی در جامعه جهت جابجای مسافری وجود ندارد. خودروهای شخصی با توجه به نیاز و ضرورت‌های شغلی بدون برنامه‌ریزی و بدون نظارت و بدون حساب و کتاب وارد عرصه ناوگان حمل و نقل شده و اقدام به جابجائی مسافر از نقطه‌ای به نقطه دیگر می‌نمایند.

یافته‌ها

با توجه به هدف تحقیق که پژوهشگر بدنبال شناسائی عوامل مؤثر بر سرقت‌های به عنف شهرستان کرج بوده است از جهت تعیین میزان و نقش آن‌ها می‌بایست آزمون فرضیه‌ها به روش توصیفی- تحلیلی صورت گرفت.

■ تأثیر وقوع موقعیت جغرافیایی در وقوع سرقت‌های به عنف :

جدول ۱ - ارزیابی سؤال‌های فرضیه اول (تأثیر وقوع موقعیت جغرافیایی در وقوع سرقت‌های به عنف) به ترتیب اولویت

کم و خیلی کم	متوسط	خیلی زیاد و زیاد	موارد
۳/۵	۱۶/۱	۸۰/۴	وجود راه‌های مواصلاتی (اصلی و نوعی) متعدد در شهرستان کرج چه میزان در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است.
-	۲۲/۴	۷۷/۶	وجود شهرک‌های اقماری و حاشیه‌نشینی در کرج، چه اندازه می‌تواند در وقوع سرقت‌های به عنف تأثیر داشته باشد.
۱۰/۱۳	۱۴/۱	۷۴/۶	وجود باغهای گسترده و پوشش‌های گیاهی در شهرستان کرج در وقوع سرقت‌های به عنف تا چه حدودی مؤثر است.
۷/۷	۱۸/۲	۷۴/۱	مکانهای خلوت در شهرستان کرج تا چه اندازه بستر و زمینه وقوع سرقت‌های به عنف را فراهم می‌نماید.
۷/۷	۳۳/۶	۵۸/۶	خلاءهای گسترده و فضاهای خالی در بین مجتمع‌های مسکونی در شهرستان کرج چه میزان در وقوع سرقت‌های به عنف نقش دارند.
۱۴/۷	۲۷/۳	۵۸/۳	محیط‌ها و محله‌هایی که در شهرستان کرج دارای موانع فیزیکی هستند چه میزان در جلوگیری از وقوع سرقت‌های به عنف مؤثرند.
۱۴/۳	۲۷/۹	۵۷/۹	در شهرستان کرج وجود مکان‌های مخفی و نقاط مترو که به چه میزان می‌توان در وقوع سرقت‌های به عنف تأثیر گذار باشد.

بر اساس جدول ۱، پاسخگویان به سؤال‌های فرضیه اول مجموعاً ۷۰ درصد موقعیت جغرافیایی را در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر دانسته‌اند.

■ تأثیر عدم ساماندهی خودروهای شخصی در وقوع سرقت‌های به عنف:

جدول ۲- ارزیابی سؤال‌های فرضیه دوم. (عدم ساماندهی خودروهای شخصی در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است) به ترتیب اولویت

سؤال‌های	خیلی زیاد و زیاد	متوسط	کم و خیلی کم
به کارگیری خودروهایی که تحت ناوگان مسافربری و مؤسسات خدمات‌رسانی شهرستان کرج فعالیت دارند چه میزان در کاهش سرقت‌های به عنف مؤثرند.	۸۴/۶	۹/۱	۶/۳
نظارت و کنترل خودروهای شخصی و تعیین مسیرهای معین برای آن‌ها در شهرستان کرج چه اندازه در کاهش سرقت‌های به عنف مؤثر است.	۸۱/۸	۱۶/۸	۱۴
افزایش خودروهای عمومی (اتوبوس، مترو... و دسترسی آسان به آن‌ها چه اندازه در کاهش سرقت‌های به عنف شهرستان کرج مؤثر است.	۷۹/۶	۱۲/۷	۸/۴
به کارگیری خودروهایی که دارای علائم مشخص بوده و در مسیرهای معین فعالیت می‌نمایند چه اندازه در کاهش سرقت‌های به عنف مؤثرند.	۷۸	۲۰/۶	۱/۴
چه میزان از سرقت‌های به عنف شهرستان در پوشش مسافرکشی توسط خودروهای شخصی انجام می‌شود.	۵۴/۵	۲۸	۱۷
چه میزان از خودروهای مسروقه به عنف خودروهای شخصی مسافرکش هستند.	۴۷/۹	۱۹/۷	۳۲/۴

پاسخگویان به سؤال‌های فرضیه دوم مجموعاً ۸۷/۵٪ عدم ساماندهی خودروهای شخصی در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر دانسته‌اند.

■ تأثیر وجود افراد مهاجر در وقوع سرقت‌های به عنف:

جدول ۳. ارزیابی سؤال‌های فرضیه سوم. (وجود افراد مهاجر در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است) به ترتیب اولویت

موارد	خیلی زیاد و زیاد	متوسط	کم و خیلی کم
افراد فیوج در شهرستان کرج شغل خاصی نداشته و بصورت ماهرانه و حرفه‌ای اقدام به سرقت می‌نمایند.	۸۳/۱	۱۳	۳

۳/۸	۱۸/۲	۷۹	کنترل غیرمحسوس افراد فیوج ممکن در شهرستان کرج چه میزان در کاهش سرقت‌های به عنف مؤثر خواهد بود.
۹/۴	۱۵/۶	۷۵/۶	چه میزان از سرقت‌های به عنف در شهر کرج و اطراف توسط افراد فیوج انجام می‌شود.
۱	۱۵/۴	۷۵/۵	افراد مهاجر و ناشناس که به صورت موقت در کرج سکونت دارند چه اندازه در وقوع سرقت‌های به عنف نقش دارند.
۱۰/۵	۲۱/۷	۶۷/۸	جلوگیری از ورود مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرستان کرج چه اندازه از وقوع سرقت‌های به عنف پیشگیری می‌نماید.
۱۴/۴	۲۰/۳	۶۵	ناشناخته بودن (گمنامی) در میان شهروندان کرجی چه اندازه در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثرند.

پاسخگویان به سؤال‌های فرضیه سوم مجموعاً ۷۶/۷٪ وجود افراد مهاجر در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است.

■ تأثیر ضعف توان عملیاتی پلیس در وقوع سرقت‌های به عنف:

جدول ۴ ارزیابی سؤال‌های فرضیه چهارم. (ضعف توان عملیاتی پلیس در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است) به ترتیب اولویت

کم و خیلی کم	متوسط	خیلی زیاد و زیاد	موارد
۲/۸	۱۳/۶	۸۴/۶	عدم حضور پلیس در مناطق و محله‌ها در شهرستان کرج چه اندازه در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است.
۵/۶	۱۰/۶	۸۳/۸	عدم تجهیزات مناسب و کافی پلیس در شهرستان کرج در وقوع سرقت‌های به عنف چه اندازه مؤثر است.
۳/۵	۱۴	۸۲/۵	حضور گشتی‌های پلیس (خودروئی - موتوری - پیاده) در شهرستان کرج چه میزان در کاهش سرقت‌های به عنف نقش دارند.
۷	۱۸/۲	۸۱/۱	کمبود مأمورین آموزش دیده و با تجربه در شهرستان کرج چه اندازه در وقوع سرقت‌های به عنف تأثیرگذار است.
۶/۳	۱۲/۷	۸۱	عدم آشنایی مأمورین پلیس به شگردها و شیوه‌های مجرمین در شهرستان کرج به چه میزان در وقوع سرقت‌های به عنف تأثیرگذار است.

۳/۴	۲۳/۱	۷۳/۴	کنترل ورودیها و خروجیها شهرستان کرج چه اندازه در کاهش سرقت‌های به عنف مؤثر است.
۲/۱	۲۶/۶	۷۱/۳	عدم هماهنگی بین واحدهای اجرائی و عمل کننده پلیس چه اندازه در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است.
۳/۵	۲۹/۶	۶۹/۹	عدم اطلاع‌رسانی بموقع پلیس از وقوع جرم در شهرستان کرج در افزایش وقوع سرقت‌های به عنف چه اندازه مؤثر است.
۱۴/۷	۱۸/۹	۶۶/۴	استقرار و افزایش ایستگاهی پلیس در شهرستان کرج چه اندازه از وقوع سرقت‌های به عنف جلوگیری خواهد نمود.
۴/۶	۲۸	۶۷/۴	ایجاد مقرهای ایست و بازرسی موقت در شهرستان کرج چه میزان در کاهش سرقت‌های به عنف تأثیرگذار است.

پاسخگویان به سؤال‌های فرضیه چهارم مجموعاً ۷۶/۷٪ ضعف توان عملیاتی پلیس در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر است.

جدول ۵. ارزیابی فرضیه‌های اول تا چهارم به ترتیب درصد‌های حاصله

فرضیه‌ها	فرضیه دوم	فرضیه چهارم	فرضیه سوم	فرضیه اول
درصد	۸۷/۵	۷۶/۷	۷۴/۳	۷۰

لازم به توضیح اینکه: ۱- فرضیه دوم با ۸۷/۵٪ در اولویت اول، ۲- فرضیه چهارم با ۷۶/۷٪ در اولویت دوم، ۳- فرضیه سوم با ۷۴/۳٪ در اولویت سوم، ۴- فرضیه اول با ۷۰٪ در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به موضوع پژوهش (عوامل مؤثر بر سرقت‌های به عنف در شهرستان کرج) که ه دنبال شناسایی عوامل تسهیل کننده سرقت‌های به عنف بوده است، چهار موضوع موقعیت جغرافیای و رابطه آن با جرم، عدم ساماندهی حمل و نقل (خودروهای شخصی) و رابطه آن با جرم، مهاجرین و رابطه آن با جرم و ضعف توان عملیاتی پلیس و رابطه آن با سرقت‌های به عنف مورد بررسی قرار گرفت با توجه به این که موقعیت جغرافیایی و مشخصه‌های آن از قبیل ۱- تأثیر تاریکی و روشنایی در ارتکاب جرم، ۲- رابطه شلوغی و خلوتی محل وقوع جرم، ۳- ارتباط میزان جرم و تراکم جمعیت و سایر مؤلفه‌های دیگر از قبیل پراکندگی

مناطق مسکونی و پوشش‌های گیاهی و راه‌های مواصلاتی و... در وقوع سرقت‌های به عنف مؤثر بوده که یافته‌های تحقیق مؤید این امر بوده است و همچنین رابطه حمل و نقل (خودروهای شخصی) و سرقت‌ها به عنف، به عنوان یکی از عوامل انکارناپذیر است. بعلاوه عدم ساماندهی حمل و نقل و فراهم بودن بستر در این زمینه افراد در غالب مسافرکشی با خودروهای شخصی اقدام به سرقت می‌نمایند و یا خود طعمه سرقت می‌شوند و اینکه وجود افراد مهاجر که منجر به ایجاد مناطق حاشیه‌نشینی و شهرک‌های اقماری شده که حاشیه‌نشینی پیامد رشد بیش از حد شهرنشینی است و به دنبال خود مسائل و مشکلات زیادی از جمله بزهکاری، جرم و خیانت را خواهد داشت. همچنین توان عملیاتی پلیس می‌بایست همزمان با افزایش جمعیت و گسترش شهرنشینی ارتقای یابد تا بتواند با جرائم سازمان یافته و افزایش کمی آن مقابله نماید لذا با توجه به موارد عنوان شده می‌توان گفت شهرستان کرج با داشتن اکثریت شرایط محیطی اشاره شده و پراکندگی جغرافیایی و ازدیاد جمعیت و وجود شهرک‌های اقماری و حاشیه‌نشینی و نبود وسایل نقلیه عمومی کافی و قابل دسترس و عدم ساماندهی حمل و نقل عمومی و وجود بیش از ۸۰٪ مهاجرین از اقصی نقاط کشور و فرهنگ‌های متفاوت و همچنین عدم همخوانی توان پلیس با حوزه مأموریتی و... موجب شده که بستر جرم سرقت‌های به عنف در این شهرستان مهیا گردد که یافته‌های تحقیق نیز این امر را ثابت نموده است.

پیشنهادهای:

الف- پیشنهادهای کاربردی

- ۱- با توجه به وضعیت خاص محیطی، (خلوتی و تاریکی و عدم پیوستگی مناطق مسکونی) که اغلب زمینه را برای وقوع جرم آماده می‌نمایند. به مدیریت شهرداری و طراحان بافت محیطی پیشنهاد می‌شود، با در نظر گرفتن فاکتورهای اشاره شده در طراحی‌های شهری نسبت به رفع موانع محیط‌های مشابه اقدام لازم صورت گیرد.
- ۲- با توجه به ازدیاد جمعیت و گسترش شهرنشینی و توسعه رفت و آمدها و پراکندگی جغرافیایی شهرستان کرج، افرادی با سوء استفاده از شغل مسافرکشی، مرتکب سرقت به عنف می‌شوند. لذا جهت پیشگیری از این امر به شورای شهر و شهرداری پیشنهاد می‌شود، نسبت به فراهم نمودن خودروهای عمومی کافی با نشان و علامت مخصوص اقدام نمایند.
- ۳- با توجه به مهاجرت بیش از حد افراد از اقصی نقاط کشور به شهرستان کرج به مسئولین ذیربط شهری پیشنهاد می‌شود، با نظارت بر شهرک‌های اقماری و حاشیه‌ای از ساخت و سازهای بی‌رویه با ساز و کارهای مناسب جلوگیری نموده و با اعمال مدیریت شهری روند قانونی ساخت و سازها به مورد اجرا گذاشته شود.

۴- پیشنهاد می‌شود ستاد ویژه‌ای در استان تهران (شهرستان کرج) زیر نظر استاندار استان تهران با اعضا و نمایندگان مربوط تشکیل و در خصوص وضعیت طایفه فیوج با تعیین مدت زمان مشخص تصمیمات لازم را اتخاذ نمایند.

۵- با توجه به اینکه کرج بعنوان کلانشهر در کنار پایتخت واقع شده به طوری که امنیت تهران و کرج متأثر از هم هستند، لذا ضعیف بودن توان عملیاتی پلیس کرج در امنیت تهران نیز اثرگذار است. لذا پیشنهاد می‌شود به همان اندازه که پلیس تهران بزرگ مورد توجه است پلیس استان تهران خصوصاً کرج نیز همانند تهران بزرگ مورد توجه قرار گیرد.

۶- با توجه به اینکه افزایش کارایی منابع نیروی انسانی ارتباط مستقیم با آموزش و توسعه دانش و مهارت دارد، پیشنهاد می‌شود آموزش نیروهای انسانی همگام با پیشرفت‌های علم و فن‌آوری مورد توجه جدی مسئولین آموزشی قرار گیرد.

۷- با توجه به پراکندگی موقعیت جغرافیای شهرستان کرج و شهرک‌های اقماری پیشنهاد می‌شود فرماندهی انتظامی استان ضمن در اختیار گذاشتن امکانات و تجهیزات لازم، نسبت به افزایش ایستگاه‌های پلیس با کیفیت لازم و نفرات کافی اقدام نماید.

۸- با توجه به عدم ساماندهی حمل و نقل در این شهر فرماندهی انتظامی استان (معاونت راهور) با هماهنگی شهرداری نسبت به ساماندهی خودروهای شخصی و تعیین مسیرهای مشخص با علائم و نشانه‌های خاص در جهت کنترل و نظارت بر آنها اقدام لازم را به عمل آورند.

۹- فرماندهی انتظامی استان (پلیس جنائی) از تمام افراد و خانوارهای طایفه فیوج طبق مکانیسم خاص انگشت‌نگاری به عمل آورد و با تشکیل دایره مخصوص در مهار و کنترل اقدامات مجرمانه این طایفه اقدام لازم صورت گیرد.

ب- پیشنهادهای پژوهشی:

۱- با توجه به مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرستان کرج و ایجاد شهرک‌های اقماری در اثر ساخت و سازهای بی‌رویه و غیرمجاز (که فاقد هرگونه خدمات و تسهیلات شهری هستند) که احتمال بروز تبعات امنیتی و بحران نیز متصور است لذا پیشنهاد می‌شود در خصوص جلوگیری از ساخت و سازهای بی‌رویه و همچنین طریقه کنترل مهاجرت‌های گسترده تحقیقات جداگانه‌ای صورت گیرد.

۲- با توجه به اینکه اکثریت طایفه فیوج در شهرستان کرج ساکن هستند و حرفه‌ای جزء سرقت نیز در پیش‌رو ندارند. در خصوص نحوه کنترل این طایفه و سایر راهکارهای مناسب تحقیق جداگانه‌ای صورت گیرد.

کتابنامه

منابع فارسی:

- پرفیت، آلن (۱۳۷۸). **پاسخ‌هایی به خشونت**، ترجمه مرتضی محسنی، تهران: گنج دانش.
- حبیبی، حمیدرضا (۱۳۸۱). **پیشگیری از جرم**، تهران، معاونت آموزش ناجا.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳). **لغت‌نامه دهخدا**. تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- شکوئی، حسین، (۱۳۸۰). **جغرافیای جنایت شاخه جدید در دانش جغرافیا**. تبریز: دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- شیخاوندی، داور (۱۳۷۲). **جامعه‌شناسی انحرافات**. تهران: نشر مرنديز.
- عمید، حسن (۱۳۵۴). **فرهنگ عمید**. تهران: جاویدان.
- کلانتری، محسن (۱۳۸۰). **بررسی جغرافیایی جرم و جنایت در مناطق شهر تهران**. پایان نامه دکتری، دانشگاه تهران.
- گل محمد خامنه، علی (۱۳۷۹). **مبانی امور انتظامی**. تهران: معاونت آموزش ناجا.
- گل محمد خامنه، علی (۱۳۸۳). **پیشگیری از جرائم**. تهران: دانشکده انتظامی.
- مدنی پور، علی (۱۳۷۹). **طراحی فضاهای شهری**، ترجمه فرهاد مرتضایی، تهران: شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری.
- معمدی، حسین (۱۳۸۲). **چکیده مقالات همایشی امنیتی اجتماعی**. تهران: معاونت اجتماعی ناجا.
- هیراسکار، جی کی (۱۳۷۶). **درآمدی بر مبنای برنامه‌ریزی شهری**، ترجمه محمد سلمانی و احمد رضا یگانی فرد، تهران: جهاد دانشگاهی تربیت معلم.

منابع انگلیسی:

- Angel, S. (1968). **Discouraging Crime through City Planning** (Working paper NO75), Berkeley, CA: University of California,
- Brown, Laure (2000). **Geography of Crime**. University of Wollongong, School of Geosciences, from <http://www.geos.com>.